

USAID
AMERİKA XALQINDAN

Azərbaycan Respublikasının
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət
Aqrar Universiteti

AgroNote

Kənd Təsərrüfatı Uçotu Jurnalı

Qilas

“AgroNote”

konsepsiyasının müəllifləri

Şəfiyev İsa
Qəmbərova Səadət

Əlaqə nömrələri: (055) 656 36 72, (051) 744 55 38

Elektron poçt ünvanları: isa.sefi@gmail.com,

qamberova.seadet@gmail.com

Azərbaycan Respublikasının
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət
Aqrar Universiteti

Bu AgroNote qeyd təsərrüfat uçot jurnalı **ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin dəstəyi** ilə 72011219C00001 sayılı müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq nəşr edilib. Kitabda söylənilən fikirlər müəllifə məxsusdur və ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin mövqeyini özündə əks etdirmir.

GİLAS HAQQINDA MARAQLI MƏLUMATLAR

- Gilasın cinsi adı *Cerasus Mill.* (2/2=16, 24,32) olub, yabanı halda bir növü yayılmışdır. Adi gilas (*Cerasus avium L.*), hündür boylu (10-15 m və bəzən daha çox) qamətli, dağınıq çətrə malik ağacdır. Gövdə üzərində təbii mərtəbəlilik yaradır.
- Gilas Yabanı halda Qafqazda, Ukraynada və Moldovada rast olunur.
- Gilas meyvələrinin tərkibində şəkərlər (18%), turşular (0,32-1,29%), dabbaq maddələri (0,03-0,21%), pektin (0,46-0,71%), kül elementləri (0,44%), sellüloza (0,25%), C vitamini və karotin (provitamin A) vardır.
- Gilas meyvəsinin çəyirdəyində 5,65% yağ olur.
- Geniş yayılmış əmtəə xarakterli meyvə bitkisidir. Meyvələri təzə halda və emal olunmuş şəkildə qiymətli qidadır. Meyvələrindən təzə halda istifadə edilməklə yanaşı, onlardan kompot, mürəbbə sirop hazırlanır. Xüsusən açıq rəngli sortlardan (Sarı Droqan, Sarı Denissen və s.) hazırlanmış mürəbbə yüksək keyfiyyətlidir.
- Dünyada orta hesabla il ərzində 2 milyon ton gilas istehsal olunur. Gilas istehsalına görə ABŞ-dan sonra Türkiyə, İtaliya, Fransa ilk sıralarda yer tutur.
- Azərbaycanda iqtisadi rayonlar sırasında Quba-Xaçmaz iqtisadi zonası gilas istehsalının 45%-ni təşkil edir.
- Dünyada gilasın 1500 sortu məlumdur. MDB məkanında gilasın 75 rayonlaşdırılmış sortu vardır. İqtisadi cəhətdən əhəmiyyətli Çelan, Tieton, Raynier, Binq, Lapins, Skina, Stella, Summit və s. sortları var. Respublikamızda əsasən rayonlaşdırılmış Biqarro Qrol, Ramon Oliva, Tezyetişən Kassin, Sarı Droqana, Frans İosif, Kəlürəyi sortları becərilir.
- Gilas istiliyə tələbkər bitkidir. Lakin həddindən artıq istilik böyümə və inkişafa mənfi təsir göstərir.
- Gilas Cənub rayon bitkiləri içərisində qısa ən davamlı bitkidir.
- Gilas calaqaqaltıdan asılı olaraq rütubətə tələbi müxtəlifdir. Antipkaya calanmış gilas sortları rütubətə az, gilas və albalıya calananlar isə artıq tələbkərdir.
- Yüngül, su durğunluğu olmayan, qalın şum qatlı, qumsal torpaqlarda gilas yaxşı inkişaf edir.
- Torpaq sıxlığı (həcmi çəki) 1,5 q/sm³ isə olduqda gilas inkişaf edə bilmir.
- Gilas bitkisi gübrəyə həssasdır. Qida ilə (üzvi və mineral gübrələrlə) yaxşı təmin olunmuş bitkilər bol və keyfiyyətli məhsul verir.
- Gilas rütubətə tələbkərdir. Xüsusi ilə gilasa, albalıya calanmış sortlar il ərzində az normalarla (300-400 m³/ha) tez-tez (5-6 dəfə) suvarıldıqda məhsuldarlıq yüksəlir.

BİR HEKTAR SAHƏDƏ YARI İNTENSİV GİLAS BAĞININ SALINMASI VƏ BECƏRİLMƏSİNƏ ÇƏKİLƏN XƏRCLƏR

Cədvəl 1

<i>ƏKİN SXEMİ: 5.5m x 3m</i>	<i>1 İL ÜÇÜN</i>		<i>AZN</i>		<i>İL ƏRZİNDƏ GÖRÜLƏN İŞLƏR</i>					<i>İLLİK GƏLİR, AZN</i>				
<i>BƏNDLƏR</i>	<i>Vahid</i>	<i>1 hektara</i>	<i>Ədədin qiyməti</i>	<i>Cəmi</i>	<i>1-ci</i>	<i>2-ci</i>	<i>3-CÜ</i>	<i>4-CÜ</i>	<i>5-ci</i>	<i>1-ci</i>	<i>2-ci</i>	<i>3-CÜ</i>	<i>4-CÜ</i>	<i>5-ci</i>
MƏHSULDARLIQ	ton	1	3000	3 500			5	12,5	20			17 500	43 750	70 000
SATIŞDAN ƏLDƏ OLUNAN ÜMUMİ GƏLİR											-	17 500	43 750	70 000
TORPAQ SAHƏSİNƏ YATIRILAN İNVESTİSİYA														
TORPAQ SAHƏSİNİN HAZIRLANMASI 1)	dəfə	3	100	300	0	0	0	0	0	300	0	0	0	0
ƏKİN ÇALALARI 2)	ədəd	600	1	600	0	0	0	0	0	600	0	0	0	0
TİNGLƏRİN ALINMASI 2)	ədəd	600	6	3600	0	0	0	0	0	3600	0	0	0	0
SUVARMA SİSTEMİNİN QURAŞDIRILMASI	ədəd	1	3400	3400	0	0	0	0	0	3400	0	0	0	0
TİNGLƏRİ ƏKİLMƏSİ 2)	ədəd	600	1	600	0	0	0	0	0	600	0	0	0	0
CƏMİ				8500						8500				
GÜBRƏLƏR VƏ DƏRMANLAR														
NPK (AZOT-FOSFOR-KALİUM) 3)	kq	700	2,80	1960	700	805	875	875	875	1960	2254	2450	2450	2450
KALSİUM NİTRAT 4)	kq	200	2	400	200	230	250	250	250	400	460	500	500	500
MAQNEZİUM NİTRAT 5)	kq	100	2	200	100	115	125	125	125	200	230	250	250	250
CƏMİ				2560						2560	2944	3200	3200	3200
HERBİSİDLƏR 6)	litr	3	40	120	3	3	3	3	3	120	120	120	120	120
İNSEKTİSİDLƏR VƏ FUNQİSİDLƏR 6)				250						250	300	400	500	500
ÜMUMİ MƏBLƏĞ				370						370	420	520	620	620

ƏMƏK HAQQI XƏRCLƏRİ														
DAİMİ İŞÇİ	ay	12	400	4800						4800	4800	4800	4800	4800
SUVARMA	ay	12	100	1200						1200	1200	1200	1200	1200
TRAKTOR SÜRÜCÜSÜ	ay	12	400	4800						4800	4800	4800	4800	4800
SEYRƏLTMƏ VƏ BUDAMA İŞLƏRİ ÜZRƏ XƏRCLƏR 7)	ədəd	600	3,20	0		600	600	600	600	0	1200	1920	1920	1920
MƏHSUL YIĞIMI 8)	gün	1	560	0						0	0	560	560	560
AQRONOM MƏSLƏHƏTİ (YERLİ)	il	1	500	500						500	500	500	500	500
CƏMİ				11 300						11 300	12 500	13 780	13 780	13 780
CƏMİ BECƏRİLMƏ XƏRCLƏRİ				22 730	-					22 730	15 864	17 500	17 600	17 600
ÜMUMİ GƏLİR										-	-	17 500	43 750	70 000
XALİS MƏNFƏƏT										(22 730)	(15 864)	0	26 150	52 400
XALİS MƏNFƏƏT (kumulyativ)											(38 594)	(38 594)	(12 444)	39 956

* **Xüsusi qeyd 1.**Cədvəldə göstərilən bütün qiymətlər və hesablamalar nisbidir və təsərrüfatın xüsusiyyətləri, biznes imkanları və bazarda mövcud olan tələb-təklif əsasında dəyişə bilər.

****Xüsusi qeyd 2.**Gübrələrin verilməsi, herbisid və funqisidlərdən istifadə, tövsiyə xarakteri daşıyır və yalnız yerli aqronomun nəzarəti altında bitkilərə verilə bilər.

- 1) Sahənin əkinə hazırlanması (təmizlənməsi, hamarlanması və sair aqrotexniki işlər).
- 2) 5.5m × 3m sxemi üzrə 1 hektara 600 ting alınıb əkilməlidir və hər bir tingin əkilməsinə görə işçiyə 1 AZN ödənilməsi nəzərdə tutulur.
- 3) NPK gübrəsinin əkilmiş bağı 1 hektarına birinci ilində 700 kq, ikinci ildə 805 kq, növbəti üç illərdə isə 875 kq verilməsi tövsiyə olunur.
- 4) Kalsium Nitrat gübrəsinin əkilmiş bağı 1 hektarına birinci ilində 200 kq, ikinci ildə 230 kq, növbəti üç illərdə isə 250 kq verilməsi tövsiyə olunur.
- 5) Maqnezium Nitrat gübrəsinin əkilmiş bağı 1 hektarına birinci ilində 100 kq, ikinci ildə 115 kq, növbəti üç illərdə isə 125 kq verilməsi tövsiyə olunur.
- 6) Herbisidlərin hər il 1 hektar bağa 3 litr qədər verilməsi tövsiyə olunur inseksidlər, funqisidlər və herbisidlərin bitkilərə verilməsi bir başa aqronom nəzarəti və tövsiyələri əsasında tətbiq olmalıdır.
- 7) Burada kal meyvələrin ağaclarda seyrəldilməsi və ağacların budanması birgə hesablanıb (cəmi 3.2 AZN bir ağaca). Lakin 2-ci il yalnız budama olacaq və burada hər bir ağac üçün xərc 2 AZN nəzərdə tutulub.
- 8) Nəzərdə tutulur ki, 20 işçi bir gün ərzində 1 hektar bağı məhsulunu yığıb tamamlayacaq. Bir işçinin gündəlik əmək haqqı 28 AZN hesabı ilə DSMF ödənişləri nəzərə alınmaqla ödənilir.
- 9) Əmək haqqı ödənişləri üzrə xərclər, Vergi Məcəlləsinə edilmiş sonuncu dəyişiklikləri nəzərə almaqla hesablanmışdır

Gilas

Cədvəl 2

S/s	İri təsərrüfatlar üçün tövsiyə olunan investisiya xərcləri	Məbləğ, AZN
1	Artezian quyusunun qazılması, nasosun quraşdırılması və elektrik şəbəkisinə qoşulması	70 000
2	Damcılama suvarma sisteminin quraşdırılması	3 400
3	Traktorun alınması	26 000
4	Dərman çiləyiçisinin alınması	8 000
5	Köməkçi istehsal sahələrinin tikintisi (su hovuzu, anbar və s.)	20 000
6	Bağın hasara alınması	20 000
7	Sair əsaslı investisiya qoyuluşları	10 000
Cəmi investisiya xərcləri		157 400

Texnoloji xəritənin açıqlamaları

Cədvəl 3

Gilas bağının salınması üzrə əməliyyatların açıqlamaları					
S/s	Kənd təsərrüfatı işlərinin məzmunu	Ölçü vahidi	1 hektar üçün	Vahidinin qiyməti, AZN	Ümumi məbləğ, AZN
1	2	3	4	5	6
A	Bağın salınması və birinci il üzrə xərclər				19 330
1	Torpaq sahəsinin hazırlanması	dəfə	3	100	300
	Əkin çalaları	ədəd	600	1	600
	Tinglərin alınması	ədəd	600	6	3 600
	Tingləri əkilməsi	ədəd	600	1	600
2	Suvarma	ay	12	100	1 200
	Gübrələmə	Açıqlamada qeyd edilmişdir.			2 560
	İnsektisidlər və funqisidlər	-	-	-	250
	Herbesid çiləmə	litr	3	40	120
	Seyrəltmə və budama	ədəd	0	0	0
	Daimi işçi xərcləri	ay	12	400	4 800
	Traktor sürücüsü	ay	12	400	4 800
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il	1	500	500
Məhsul yığımı*	gün	0	0	0	
B	İkinci il üzrə xərclər				15 864
3	Suvarma	ay	12	100	1 200
	Gübrələmə	Açıqlamada qeyd edilmişdir.			2 944
	İnsektisidlər və funqisidlər	-	-	-	300
	Herbesid çiləmə	litr	3	40	120

	Seyrəltmə və budama	ədəd	600	2	1 200
	Daimi işçi xərcləri	ay	12	400	4 800
	Traktor sürücüsü	ay	12	400	4 800
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il	1	500	500
	Məhsul yığımı*	gün	0	0	0
C	Üçüncü il üzrə xərclər				17 500
4	Suvarma	ay	12	100	1 200
	Gübrələmə	Açıqlamada qeyd edilmişdir.			3 200
	İnsektisidlər və funqisidlər	-	-	-	400
	Herbesid çiləmə	litr	3	40	120
	Seyrəltmə və budama	ədəd	600	3,20	1 920
	Daimi işçi xərcləri	ay	12	400	4 800
	Traktor sürücüsü	ay	12	400	4 800
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il	1	500	500
	Məhsul yığımı*	gün	1	560	560
D	Dördüncü il üzrə xərclər				17 600
5	Suvarma	ay	12	100	1 200
	Gübrələmə	Açıqlamada qeyd edilmişdir.			3 200
	İnsektisidlər və funqisidlər	-	-	-	500
	Herbesid çiləmə	litr	3	40	120
	Seyrəltmə və budama	ədəd	600	3,20	1 920
	Daimi işçi xərcləri	ay	12	400	4 800
	Traktor sürücüsü	ay	12	400	4 800
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il	1	500	500
	Məhsul yığımı*	gün	1	560	560
E	Beşinci il üzrə xərclər				17 600
6	Suvarma	ay	12	100	1 200
	Gübrələmə	Açıqlamada qeyd edilmişdir.			3 200
	İnsektisidlər və funqisidlər	-	-	-	500
	Herbesid çiləmə	litr	3	40	120
	Seyrəltmə və budama	ədəd	600	3,20	1 920
	Daimi işçi xərcləri	ay	12	400	4 800
	Traktor sürücüsü	ay	12	400	4 800
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il	1	500	500
	Məhsul yığımı*	gün	1	560	560
Cəmi xərclər					87 894

** Nəzərdə tutulur ki, fermer iki il ərzində meyvə bağına davamlı olaraq investisiya xərcləri çəkir. Meyvə bağıının ikinci ildə az miqdarda verdiyi məhsulun satışı nəzərdə tutulmur.

Bütün hesablamalar nisbidir, tövsiyə xarakteri daşıyır və təsərrüfatın xüsusiyyətləri, biznes imkanları və bazarda mövcud olan tələb-təklif əsasında dəyişə bilər.

TƏSƏRRÜFAT SAHİBİ HAQQINDA MƏLUMATLAR

Ad, soyad, ata adı		
VÖEN		
Təvəllüd (gün/ay/il)		
Telefon nömrəsi	Mobil:	Ev:
Elektron poçt ünvanı		
Yaşadığı ünvan (rayon, kənd, qəsəbə, küçə, ev, məhəllə)		
Torpaqların yerləşdiyi rayonun və kəndin adı		
Torpağın yerləşdiyi ərazinin adı (xüsusi bir ad)		
Ümumi torpaq sahəsinin ölçüsü		
Əkilən torpaq sahəsi		
Maliyyə ili		

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Gəlir əməliyyatları

S/s	Tarix	Məhsulun adı	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Gəlir əməliyyatları

S/s	Tarix	Məhsulun adı	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1/...../.....					
2/...../.....					
3/...../.....					
4/...../.....					
5/...../.....					
6/...../.....					
7/...../.....					
8/...../.....					
9/...../.....					
10/...../.....					
Cəmi						

Mənfəət və zərər hesabatı

Gəlirlər	Məbləğ, AZN
Cəmi gəlirlər	
Xərclər	
Cəmi xərclər	
Xalis mənfəət (zərər)	

TƏSƏRRÜFAT FƏALİYYƏTİNİN TƏHLİLİ

Cədvəl 4

S/s	İri təsərrüfatlar üçün tövsiyə olunan investisiya xərcləri	Məbləğ, AZN
1	Artezian quyusunun qazılması, nasosun quraşdırılması və elektrik şəbəkisinə qoşulması	
2	Damcılama suvarma sisteminin quraşdırılması	
3	Traktorun alınması	
4	Dərman çiləyiçisinin alınması	
5	Köməkçi istehsal sahələrinin tikintisi (su hovuzu, anbar və s.)	
6	Bağın hasara alınması	
7	Sair əsaslı investisiya qoyuluşları	
Cəmi investisiya xərcləri		

Texnoloji xəritənin açıqlamaları

Cədvəl 5

Gilas bağının salınması üzrə əməliyyatların açıqlamaları					
S/s	Kənd təsərrüfatı işlərinin məzmunu	Ölçü vahidi	1 hektar üçün	Vahidinin qiyməti, AZN	Ümumi məbləğ, AZN
1	2	3	4	5	6
A	Bağın salınması və birinci il üzrə xərclər				
1	Torpaq sahəsinin hazırlanması	dəfə			
	Əkin çalaları	ədəd			
	Tinglərin alınması	ədəd			
	Tingləri əkilməsi	ədəd			
2	Suvarma	ay			
	Gübrələmə	Cəmi məbləğ			
	İnsektisidlər və funqisidlər	-			
	Herbesid çiləmə	litr			
	Seyrəltmə və budama	ədəd			
	Daimi işçi xərcləri	ay			
	Traktor sürücüsü	ay			
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il			
Məhsul yığımı	gün				
B	İkinci il üzrə xərclər				
3	Suvarma	ay			
	Gübrələmə	Cəmi məbləğ			
	İnsektisidlər və funqisidlər	-			
	Herbesid çiləmə	litr			

	Seyrəltmə və budama	ədəd			
	Daimi işçi xərcləri	ay			
	Traktor sürücüsü	ay			
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il			
	Məhsul yığımı	gün			
C	Üçüncü il üzrə xərclər				
4	Suvarma	ay			
	Gübrələmə	Cəmi məbləğ			
	İnsektisidlər və funqisidlər	-			
	Herbesid çiləmə	litr			
	Seyrəltmə və budama	ədəd			
	Daimi işçi xərcləri	ay			
	Traktor sürücüsü	ay			
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il			
	Məhsul yığımı	gün			
D	Dördüncü il üzrə xərclər				
5	Suvarma	ay			
	Gübrələmə	Cəmi məbləğ			
	İnsektisidlər və funqisidlər	-			
	Herbesid çiləmə	litr			
	Seyrəltmə və budama	ədəd			
	Daimi işçi xərcləri	ay			
	Traktor sürücüsü	ay			
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il			
	Məhsul yığımı	gün			
E	Beşinci il üzrə xərclər				
6	Suvarma	ay			
	Gübrələmə	Cəmi məbləğ			
	İnsektisidlər və funqisidlər	-			
	Herbesid çiləmə	litr			
	Seyrəltmə və budama	ədəd			
	Daimi işçi xərcləri	ay			
	Traktor sürücüsü	ay			
	Aqronom məsləhəti (yerli)	il			
	Məhsul yığımı	gün			
Cəmi xərclər					

